

WERKBOEK NIVEAU 3&4

Verzorging PW

MBO

TRAJECT
WELZIJN

PEDAGOGISCH WERK

Herzien

ThiemeMeulenhoff

Verzorging PW

niveau 3 & 4

**J.H.M. Jacobs-Laagland
A.C. Verhoef**

Colofon

Auteurs

J.H.M. Jacobs-Laagland
A.C. Verhoef

Redactie

M.H.A.J. Gloudemans
W.K. de Hoog
R.F.M. van Midde

Taalkundige redactie

Tekst2000, Utrecht

Vormgeving en omslag

Studio Fraaj, Rotterdam

Fotografie omslag

Mathilde Karrèr
Photography, Rotterdam

Opmaak

Imago Mediabuilders,
Amersfoort

Illustraties

Erik Eshuis, Groningen ©
blz. 217, 218, 220
Shutterstock © blz. 22

Technisch tekenwerk

Tiekstra Media, Groningen

Fotografie

Mirador Media (Anke
Gielen, Koen Bakx, Maria
vd Heijden) © blz. 227, 229,
230

Over ThiemeMeulenhoff

ThiemeMeulenhoff ontwikkelt zich van educatieve uitgeverij tot een learning design company. We brengen content, leerontwerp en technologie samen. Met onze groeiende expertise, ervaring en leeroplossingen zijn we een partner voor scholen bij het vernieuwen en verbeteren van onderwijs. Zo kunnen we samen beter recht doen aan de verschillen tussen lerenden en scholen en ervoor zorgen dat leren steeds persoonlijker, effectiever en efficiënter wordt.

Samen leren vernieuwen.

www.thiememeulenhoff.nl

ISBN 978 90 06 97851 3

Tweede druk, eerste oplage, 2018

© ThiemeMeulenhoff, Amersfoort, 2018

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

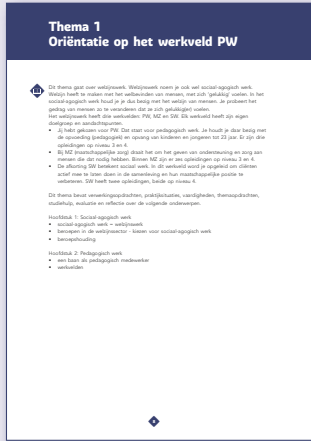
Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j° het Besluit van 23 augustus 1985, Stbl. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie (PRO), Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp (www.stichting-pro.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet) dient men zich tot de uitgever te wenden. Voor meer informatie over het gebruik van muziek, film en het maken van kopieën in het onderwijs zie www.auteursrechtenonderwijs.nl.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de auteursrechten te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Deze uitgave is volledig CO₂-neutraal geproduceerd.
Het voor deze uitgave gebruikte papier is voorzien van het FSC®-keurmerk.
Dit betekent dat de bosbouw op een verantwoorde wijze heeft plaatsgevonden.

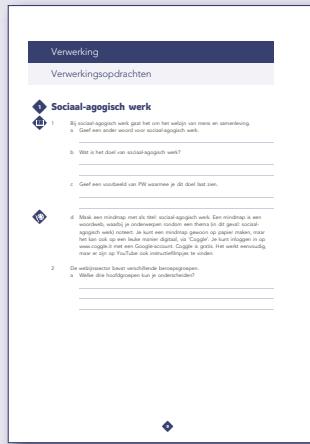
Rondleiding door dit werkboek

Het werkboek is verdeeld in thema's. Een thema in het werkboek sluit precies aan bij een thema in de theorie.

► **Themaopening**
Je leest waar het thema over gaat en welke hoofdstukken en onderwerpen aan de orde komen.

In dit werkboek staan verschillende soorten opdrachten. Deze helpen je om je de benodigde vakkennis en beroepsvaardigheden eigen te maken.

► **Verwerking Verwerkingsopdrachten** helpen je de theorie te leren en te begrijpen. Ze zijn geordend per hoofdstuk.

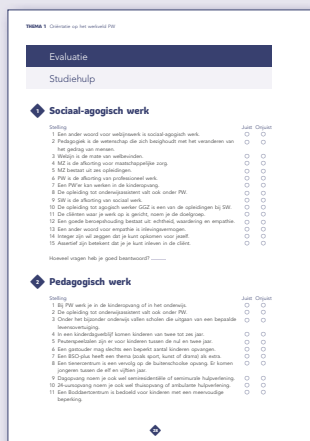
► **Toepassing Praktijksituaties** hiermee pas je de theorie toe in realistische praktijkbeschrijvingen.

► **Vaardigheden** om de benodigde beroepsvaardigheden aan te leren.

► **Themaopdrachten** grotere opdrachten waarmee je met de kennis en vaardigheden aan de slag gaat. Je werkt dan ook aan belangrijke algemene vaardigheden als samenwerken, informatie zoeken, presenteren, kritisch denken, plannen en problemen oplossen.

► **Evaluatie Studiehulp** een zelftoets waarmee je controleert of je de theorie kent. Antwoorden zijn op te vragen bij je docent.

► **Evaluatie** evalueren en reflecteren zijn belangrijke vaardigheden voor jouw toekomstige beroep: zet na elk thema op een rij wat je goed beheerst en wat je actiepunten zijn.

Vaardigheden ▶
Een vaardigheid heeft een vaste opbouw:
Oriënteren ▶ Oefenen ▶ Toepassen ▶ Transfer

Observatielijsten
Bij sommige vaardigheden horen observatielijsten. Die vind je direct achter in dit werkboek.
De observatielijsten zijn geordend per thema.
Bovenaan staat bij welke vaardigheid de observatielijst hoort. Een observatielijst kun je gemakkelijk uit je werkboek halen. Zo kun je ze in de klas of in je BPV laten invullen.

Observatielijsten

Thema 1 Lichamelijke verzorging 277
Zorgopdracht samen op bed 277
Zorgopdracht samen op bed met verbanden 281
Zorgopdracht samen op de werkvloer, onder de douche of in bad 285
Hoeveel samen op bed 289
Zorgopdracht die zich op bed bevindt, uitvoeren met een elektronisch scherpgevoel 291
Gebruikmaken van een zorgopdracht die zich op bed bevindt 293
Gebruikmaken van een zorgopdracht die zich op bed bevindt 297
Mondhygiëne reinigen van een zorgopdracht die zich op bed bevindt 299
Therapeutische elektrische stroom met een open huid 303
Therapeutische elektrische stroom met een gesloten lichaam aanraken 303
Therapeutische elektrische stroom uitvoeren 305
Hygiënische verzorging van een baby 307

Thema 2 Help bieden bij de opname van voeding en vocht 309
Help bieden om een zorgopdracht die zelf niet kan doen te laten uitvoeren 309
Voeding geven 311

Thema 3 Help bieden bij de ontlasting 313
Help bij het gebruik van een pot op bed 313
Help bij het gebruik van een urinaal op bed 317
Wisselen van een vuurdoekje 319
Eenmaal luttel of continencekatheter verwijderen 321
Katheterkonditioneren 323
Verzorgen van een blaasafvoer 327
Lanzetten verwijderen 329
Mondhygiëne reinigen of tandhygiëne toedienen 331
Help bieden bij het reinigen van de huid van een wond 333
Help bieden bij het reinigen van een wond 335
Help bieden bij het reinigen van een wond bij een wond 339
Help bieden bij het reinigen van een wond bij een wond 343

Thema 4 Hygiënisch en opgevoerd verplegen werken 345
Hoeveel samen met (klein)patiënt aan 345
Hoeveel samen met (klein)patiënt aan 349
Aan en uitpakken van eenmalige handdoeken 349
Gehygiëniseren van een schone of stiel werkblad 357

Thema 1 Oriënteren op het verpleefeld PV

Vaardigheden

De juiste beroepshouding tonen

Oriënteren

1 Beschrijven de theorie voor lesken voor sociaal-epidemiologisch werk en beroepsomgeving
2 Ziekte die per contactoverdracht of via voedsel wordt overgedragen
3 Geef aan hoe je de beroepsomgeving organiseert

4 Zoek op het internet naar het laatste onderzoek. Beschrijf het werk (https://www.tib.nl/onderzoek/onderzoek-en-advies/advies/adviesoverdracht) en geef de naam van de onderzoeker en de naam van de organisatie.
5 Het werk op dit domein van een goede beroepsomgeving

Oefenen

6 Beschrijf het effectieve werken
7 Wat is de impact van het effectieve werken

Iconen helpen je op weg

In de kantlijn staan icoontjes. Die geven aan wat je in de opdracht kunt verwachten.

geeft aan dat je een deel van de theorie (nog een keer) leest om de vraag te kunnen beantwoorden.

bij deze opdracht werk je samen met anderen.

bij deze opdracht heb je een computer met internet nodig om informatie op te zoeken.

bij deze opdracht werk je aan je schrijfvaardigheden, bijvoorbeeld met het schrijven van een uitgebreid antwoord, verslag of rapport.

bij deze opdracht laat je de uitkomsten zien in een mondelinge presentatie.

geeft aan dat het gaat om een creatieve opdracht.

geeft aan dat deze opdracht op niveau 4 is.

Werken met dit werkboek

Vind je het prettig om eerst de theorie te lezen en dan te kijken of je het weet en begrepen hebt? Lees dan eerst de theorie en maak daarna de verwerkingsvragen.
Ben je meer iemand die het liefst de theorie doorneemt aan de hand van vragen? Start dan met de verwerkingsvragen en leg je theorieboek ernaast.

Werk je het liefst vanuit de praktijk? Begin dan met een praktijksituatie of een thema-opdracht en kijk of je de vragen kunt beantwoorden met de informatie uit de theorie.

Inhoudsopgave

Thema 1 Gezond gedrag en hygiëne 10

Verwerking 11

Verwerkingsopdrachten 11

Hoofdstuk 1 Gezondheid 11

Hoofdstuk 2 Zorg voor gezondheid 15

Hoofdstuk 3 Gezondheidsvoorlichting en preventie 19

Toepassing 23

Praktijksituaties 23

Lifestyle 23

Rachelle is vaak ziek 26

Baby Bas heeft speciale voeding nodig 28

Vaardigheden 30

Handen wassen 30

Gezondheidsgedrag in beeld brengen 34

Themaopdrachten 37

Evaluatie 40

Studiehulp 40

Hoofdstuk 1 Gezondheid 40

Hoofdstuk 2 Zorg voor gezondheid 40

Hoofdstuk 3 Gezondheidsvoorlichting en preventie 41

Evaluatie en reflectie 42

Thema 2 Lichamelijke verzorging 44

Verwerking 45

Verwerkingsopdrachten 45

Hoofdstuk 4 Lichamelijke verzorging 45

Hoofdstuk 5 Hulp en ondersteuning bij de hygiënische verzorging van
doelgroepen 50

Hoofdstuk 6 Regels en procedures 53

Toepassing 56

Praktijksituaties 56

Sanne heeft eczeem 56

Verzorgen is ook begeleiden 59

Toepassen van milieuriichtlijnen 61

Vaardigheden 64

Haren wassen 64

Baby verschonen 68

Themaopdrachten 71

Evaluatie 74

Studiehulp 74

Hoofdstuk 4 Lichamelijke verzorging 74

Hoofdstuk 5 Hulp en ondersteuning bij de hygiënische verzorging van doelgroepen 74

Hoofdstuk 6 Regels en procedures 75

Evaluatie en reflectie 76

Thema 3 Ondersteuning bij eten en drinken 78

Verwerking 79

Verwerkingsopdrachten 79

Hoofdstuk 7 Eten en drinken als bron van energie 79

Hoofdstuk 8 Voeding van baby's, peuters, kleuters, schoolkinderen en tieners 84

Hoofdstuk 9 Regels, beleid en advies 87

Toepassing 91

Praktijksituaties 91

Yvonne heeft suikerziekte 91

Groep Walvis luncht gezamenlijk 95

Gezonde en voedzame maaltijden bereiden op het zomerkamp 98

Vaardigheden 102

Baby voeden 102

Voorlichting geven over gezonde voeding 105

Themaopdrachten 108

Evaluatie 110

Studiehulp 110

Hoofdstuk 7 Eten en drinken als bron van energie 110

Hoofdstuk 8 Voeding van baby's, peuters, kleuters, schoolkinderen en tieners 110

Hoofdstuk 9 Regels, beleid en advies 111

Evaluatie en reflectie 112

Thema 4 Ondersteuning bij de uitscheiding 114

Verwerking 115

Verwerkingsopdrachten 115

Hoofdstuk 10 Uitscheiding van urine 115

Hoofdstuk 11 Uitscheiding van feces 119

Hoofdstuk 12 Uitscheiding: transpiratievocht, menstratiebloed, sputum en braaksel 123

Toepassing 126

Praktijksituaties 126

Giechelincontinentie 126

Kalle heeft diarree en rode billetjes 129

Op schoolreis naar London 131

Vaardigheden 133

Ondersteunen bij braken 133

Themaopdrachten 135

Evaluatie 137

Studiehulp 137

Hoofdstuk 10 Uitscheiding van urine 137

Hoofdstuk 11 Uitscheiding van feces 137

Hoofdstuk 12 Uitscheiding: transpiratievocht, menstruatiebloed, sputum en
braaksel 138

Evaluatie en reflectie 139

Thema 5 Zorg bij ziekten en aandoeningen 141

Verwerking 142

Verwerkingsopdrachten 142

Hoofdstuk 13 Beperkingen en stoornissen 142

Hoofdstuk 14 Kinderen en jongeren met een verstandelijke beperking 147

Hoofdstuk 15 Kinderen en jongeren met een lichamelijke beperking 153

Hoofdstuk 16 Ziekten en aandoeningen 157

Hoofdstuk 17 Zorg bij ziekte en aandoeningen 166

Toepassing 170

Praktijksituaties 170

De BPV van Jarmila op De Paddenstoel 170

Robin heeft jeugdreuma 172

Annechien is blind 174

Problemen bij de paasbrunch 176

Themaopdrachten 178

Evaluatie 180

Studiehulp 180

Hoofdstuk 13 Beperkingen en stoornissen 180

Hoofdstuk 14 Kinderen en jongeren met een verstandelijke beperking 180

Hoofdstuk 15 Kinderen en jongeren met een lichamelijke beperking 181

Hoofdstuk 16 Ziekten en aandoeningen 182

Hoofdstuk 17 Zorg bij ziekte en aandoeningen 182

Evaluatie en reflectie 184

Thema 6 EHBO en geneesmiddelen 186

Verwerking 187

Verwerkingsopdrachten 187

Hoofdstuk 18 Eerste hulp verlenen: de basis 187

Hoofdstuk 19 Verbandmiddelen en EHBO 194

Hoofdstuk 20 Uitwendige en inwendige verwondingen 198

Hoofdstuk 21 Zorg bij geneesmiddelen 206

Toepassing 210

Praktijksituaties 210

Ferdinand valt van de trap 210

Suzanne snijdt zich in haar vinger en Ron valt flauw 212

Melvin moet medicijnen slikken van de dokter 214

Vaardigheden 215

Rautekgreep vanaf de grond 215

Van de buik op de rug draaien 217

Stabiele zijligging 219

Eerste hulp bij ernstige bloeding 222

Mitella of brede das aanleggen 225

Eerste hulp bij kleine verwondingen 228

Eerste hulp bij brandwonden 232

Aanleggen van een drukverband bij verstuiking of kneuzing 234

Themaopdrachten 238

Evaluatie 242

Studiehulp 242

Hoofdstuk 18 Eerste hulp verlenen: de basis 242

Hoofdstuk 19 Verbandmiddelen en EHBO 242

Hoofdstuk 20 Uitwendige en inwendige verwondingen 243

Hoofdstuk 21 Zorg bij geneesmiddelen 243

Evaluatie en reflectie 245

Observatielijsten 247

Thema 1

Gezond gedrag en hygiëne

Als pedagogisch werker ondersteun je kinderen en jongeren bij hun persoonlijke verzorging. Het is daarbij van groot belang dat je gezondheidssignalen en gezondheidsrisico's herkent en daar adequaat op reageert. Je stimuleert de kinderen en jongeren om zo zelfstandig mogelijk voor zichzelf te zorgen. Je informeert en adviseert hen en leert hun vaardigheden aan om te komen tot gezond gedrag.

Dit thema bevat verwerkingsopdrachten, praktijksituaties, vaardigheden, themaopdrachten, studiehulp, evaluatie en reflectie over de volgende onderwerpen.

Hoofdstuk 1: Gezondheid

- gezond en ongezond
- lichamelijk, geestelijk en sociaal aspect van gezondheid
- gezondheidsbevorderende en gezondheidsbedreigende factoren
- ziekte

Hoofdstuk 2: Zorg voor gezondheid

- zelfzorgtekorten
- verschillende vormen van zorg
- zelfredzaamheid
- zelfbepaling

Hoofdstuk 3: Gezondheidsvoorlichting en preventie

- GVO
- jeugdgezondheidszorg en consultatiebureau
- consultatiebureau voor alcohol en drugs
- seks en gezondheid

1

Gezondheid

- 1 Er bestaan verschillende omschrijvingen van het begrip 'gezondheid'.
Wat is de definitie van gezondheid volgens de World Health Organisation (WHO)?
Kies het juiste antwoord.
 - a Gezondheid is het geheel van activiteiten die mensen uitvoeren om geen last te hebben van hun aandoeningen.
 - b Gezondheid is een toestand van afwezigheid van ziekte.
 - c Gezondheid is een toestand van lichamelijk, geestelijk en sociaal welbevinden.
 - d Gezondheid is het vermogen van mensen zich aan te passen en regie over hun eigen leven te voeren.

- 2 In de theorie worden bij het begrip gezondheid drie aspecten onderscheiden: het lichamelijke, het geestelijke en het sociale aspect.
 - a Kies de juiste woorden.

Je lekker voelen, tevreden zijn over jezelf en plezier hebben in de dingen die je doet, noem je **geestelijke / lichamelijke / sociale** gezondheid.

Je prettig voelen in je woonomgeving en in de omgang met andere mensen, noem je **geestelijke / lichamelijke / sociale** gezondheid.

Als je lichaam zo goed functioneert dat je geen last hebt van lichamelijke ongemakken, dan noem je dat **geestelijke / lichamelijke / sociale** gezondheid.
 - b Op welk aspect van de gezondheid heeft elk voorbeeld **vooral** betrekking? Kies het juiste woord.

Gebroken been	lichamelijk / geestelijk / sociaal
Ontslag op het werk	lichamelijk / geestelijk / sociaal
Ruzie met een goede vriend of vriendin	lichamelijk / geestelijk / sociaal
Griep	lichamelijk / geestelijk / sociaal
Overlijden van een dierbare	lichamelijk / geestelijk / sociaal
Stress op het werk	lichamelijk / geestelijk / sociaal
Geslaagd voor je examen	lichamelijk / geestelijk / sociaal
Verliefd zijn	lichamelijk / geestelijk / sociaal
Gepest worden	lichamelijk / geestelijk / sociaal

- c Griep heeft vooral betrekking op de lichamelijke gezondheid. Maar ook de andere aspecten spelen een rol. Bijvoorbeeld: als je griep hebt, heb je hoofdpijn (lichamelijk), voel je je alleen (geestelijk) en kun je niets ondernemen met je vrienden (sociaal).

Noteer van de volgende voorbeelden de samenhang van de aspecten, zoals in het voorbeeld hierboven (griep) is gedaan.

- 1 Ontslag op het werk (vooral geestelijk)

- 2 Ruzie met een goede vriend (vooral sociaal)

- 3 Gebroken been (vooral lichamelijk)

- d Noteer een voorbeeld van jezelf toen je gezondheid te wensen overliet. Op welk aspect had de situatie vooral betrekking? Noteer ook de samenhang met de andere aspecten.

- 3 Allerlei factoren hebben een bevorderende of bedreigende invloed op de gezondheid.

- a Kies de juiste woorden.

Omstandigheden die een positieve invloed hebben op gezondheid zijn **gezondheidsbedreigende / gezondheidsbevorderende** factoren.

Omstandigheden die de gezondheid kunnen schaden, zijn **gezondheidsbedreigende / gezondheidsbevorderende** factoren.

- b Is het voorbeeld gezondheidsbedreigend of gezondheidsbevorderend? Zet de voorbeelden op de juiste plek. Kies uit: **angst – groente eten – minderwaardigheidsgevoel – ontspanning – roken – sporten – vet eten – zelfvertrouwen**

Gezondheidsbedreigend	Gezondheidsbevorderend

- c Waarom is hygiënisch handelen een gezondheidsbevorderende factor in je werk? Gebruik in je antwoord de woorden 'infectieziekten' en 'micro-organismen'.

- 4 In de theorie wordt het verschil tussen objectieve en subjectieve symptomen beschreven.
- a Kies de juiste woorden.
Objectieve / Subjectieve symptomen zijn voor een ander zichtbaar en soms ook meetbaar.
Objectieve / Subjectieve symptomen zijn voor een ander niet zichtbaar.
- b Is het voorbeeld een objectief of een subjectief symptoom? Kies het juiste antwoord.

Moehheid	Objectief / Subjectief
Ontstoken oog	Objectief / Subjectief
Vermagering	Objectief / Subjectief
Jeuk	Objectief / Subjectief
Hoofdpijn	Objectief / Subjectief
Uitslag	Objectief / Subjectief
Pijn aan arm	Objectief / Subjectief
Niezen	Objectief / Subjectief

- 5 Vorm groepen van 3 of 4 studenten. Bespreek manieren waarop je kunt omgaan met kinderen op de opvang die gedurende de dag ziek worden. Wat gebeurt er in jullie leerbedrijven met kinderen die gedurende de dag ziek worden? Wat vinden jullie daarvan? Bespreek de overeenkomsten en verschillen. Wat vinden jullie de beste manier van omgaan met kinderen die gedurende de dag ziek worden? Bespreek met je docent.

- 6 Het begrip 'gezondheid' is eigenlijk een vaag begrip, het is onduidelijk wat je er precies onder moet verstaan. Er zijn verschillende definities in omloop, waarvan die van de WHO heel bekend is.
- a Vergelijk de definitie van gezondheid van de WHO met die van Machteld Huber. Beschrijf minstens één verschil en één overeenkomst.

Definitie WHO:

Gezondheid is een toestand van totaal lichamelijk, geestelijk en sociaal welbevinden en niet alleen de afwezigheid van ziekte.

Definitie Machteld Huber:

Volgens Machteld Huber (1951), arts en onderzoeker, moeten we in de definitie van gezondheid niet uitgaan van 'welbevinden'. Gezondheid definiëren als 'volledig lichamelijk, geestelijk en sociaal welzijn', zoals de WHO dat doet, is achterhaald, volgens Huber. 'Als je het namelijk zo star stelt, is nooit iemand gezond. Iedereen mankeert wel wat, dus die zou je daarvoor moeten behandelen. Dat leidt tot een onnodige en kostbare medicalisering van de zorg.'

Huber noemt het voorbeeld van een oude vrouw die zij sprak, met staar, een versleten heup en een hartaandoening. Artsen wilden haar een nieuwe heup geven, een kunsthartklep implanteren en haar ogen opereren. Zelf vond ze alleen dat laatste nodig; als zij gewoon haar krantje kon lezen, en haar kleinkinderen kon zien zou ze heel gelukkig zijn.'

Via honderden interviews met patiënten, zorgverleners, verzekeraars en beleidsmakers kwam Huber tot een lijst met 32 aspecten waaraan mensen gezondheid aflezen. Het gaat niet alleen om biomedische zaken als diagnose en klachten, maar bijvoorbeeld ook om gelukkig zijn, geloof in de toekomst, acceptatie en zelfvertrouwen.

Gezondheid is dynamisch, volgens Huber. 'Vanaf het begin hoorde ik van mensen uit de zorg dat ze het probleem waar ik tegenaan liep herkenden. Als je een ziekenhuis binnenloopt zie je het letterlijk voor je uitgebeeld op de bordjes: hart, long, nieren ... Je ziet alleen de organen, maar waar is de mens zelf gebleven? Het nieuwe denken over gezondheid komt precies op het moment dat Den Haag alles op zijn kop zet in de zorg. Het blijkt goed aan te sluiten bij de plannen van minister Schippers om de zorg verder te decentraliseren.

Mijn goed onderbouwde studie laat zien hoe je meer kunt bereiken door patiënten zelf de regie te geven. GGD Nederland heeft dit model al geadopteerd. Ik hoop nu dat Nederland een soort proeftuin kan worden voor deze nieuwe opvatting van gezondheid. Andere landen kunnen daar straks wat van leren.'

Naar: NRC, interview met Machteld Huber door Sander Voormolen, 22 december 2014

- b Iemand die een ziekte heeft, kan soms toch goed functioneren. Wat vind jij, wanneer is werken of naar school gaan mogelijk (of verplicht) en wanneer is werken onverstandig (of onmogelijk)? Licht je mening toe.

- c Bedenk waarom het met een ziekte juist verstandig kan zijn om wel te werken of naar school te gaan.

2 Zorg voor gezondheid

- 1 In de theorie heb je gelezen over zelfzorgtekorten. Is de uitspraak waar of niet waar? Kies het juiste antwoord.

Iedereen komt weleens in de situatie dat hij zorg nodig heeft.	Waar / Niet waar
Bij lichamelijke zorg gaat het alleen om technisch handelen.	Waar / Niet waar
Als je zorg verleent, hoef je bij baby's niet te vertellen wat je gaat doen. Het kind begrijpt je toch niet.	Waar / Niet waar
Als iemand altijd anderen om hulp moet vragen, kan hij zich heel machteloos en afhankelijk voelen.	Waar / Niet waar
Er is sprake van een zelfzorgtekort als iemand meer zorg nodig heeft dan je op grond van zijn leeftijd mag verwachten.	Waar / Niet waar

- 2 Er zijn drie vormen van zorg: zelfzorg, mantelzorg en professionele zorg.
a Zet het juiste begrip naast de omschrijving. Kies uit: **zelfzorg – mantelzorg – professionele zorg**

Alle handelingen die iemand verricht, gericht op zichzelf of zijn omgeving, met als doel in leven te blijven, zijn gezondheid te handhaven of te bevorderen en zijn welbevinden te waarborgen.	
Zorgverlening door deskundige beroepsbeoefenaren, dus mensen die ervoor geleerd hebben.	
Zorgverlening door een of meer sociale relaties, dus niet door een professional met een hulpverlenend beroep.	

- b Zet het juiste voorbeeld naast het begrip. Kies uit: **Je gaat naar een dokter als je last hebt van hooikoorts. – Je kookt eten voor jezelf. – Je vraagt een medestudent om aantekeningen te maken als je met griep op bed ligt.**

Mantelzorg	
Professionele zorg	
Zelfzorg	

- 3 Zelfredzaamheid is het vermogen om voor jezelf te zorgen, zonder hulp van anderen.
 a Waarom is het zo belangrijk om zelfredzaam te zijn? Noem twee redenen.

- b Zet het juiste niveau van zelfredzaamheid naast de omschrijving. Kies uit: **eerste niveau – tweede niveau – derde niveau**

Je kunnen redden in de maatschappij.	
Je kunnen redden in het dagelijkse leven.	
Je kunnen redden in sociale situaties.	

- c In het pedagogisch werk kan zelfredzaamheidszorg vier verschillende vormen aannemen. Kies bij elk voorbeeld voor het kinderdagverblijf om welke vorm het gaat.
 Bekijken of de jas goed dicht zit: **zelfredzaamheid stimuleren / zelfredzaamheid controleren / zelfredzaamheid overnemen en ondersteunen / nieuwe vaardigheden aanleren**
 Een kind zelf de jas laten aantrekken: **zelfredzaamheid stimuleren / zelfredzaamheid controleren / zelfredzaamheid overnemen en ondersteunen / nieuwe vaardigheden aanleren**
 Helpen een lastige rits dicht te maken: **zelfredzaamheid stimuleren / zelfredzaamheid controleren / zelfredzaamheid overnemen en ondersteunen / nieuwe vaardigheden aanleren**
 Oefenen met knopen dichtmaken: **zelfredzaamheid stimuleren / zelfredzaamheid controleren / zelfredzaamheid overnemen en ondersteunen / nieuwe vaardigheden aanleren**
- d In het pedagogisch werk kan zelfredzaamheidszorg vier verschillende vormen aannemen. Kies bij elk voorbeeld voor de basisschool om welke vorm het gaat.
 Wondje verzorgen als een kind is gevallen: **zelfredzaamheid stimuleren / zelfredzaamheid controleren / zelfredzaamheid overnemen en ondersteunen / nieuwe vaardigheden aanleren**
 Oefenen met veters strikken: **zelfredzaamheid stimuleren / zelfredzaamheid controleren / zelfredzaamheid overnemen en ondersteunen / nieuwe vaardigheden aanleren**
 Handen wassen na toiletbezoek: **zelfredzaamheid stimuleren / zelfredzaamheid controleren / zelfredzaamheid overnemen en ondersteunen / nieuwe vaardigheden aanleren**
 Checken of iedereen zijn jas op de juiste plek heeft opgehangen: **zelfredzaamheid stimuleren / zelfredzaamheid controleren / zelfredzaamheid overnemen en ondersteunen / nieuwe vaardigheden aanleren**

- e In het pedagogisch werk kan zelfredzaamheidszorg vier verschillende vormen aannemen. Kies bij elk voorbeeld voor het voortgezet onderwijs om welke vorm het gaat.

Aanspreken op te lange, onverzorgde nagels: **zelfredzaamheid stimuleren / zelfredzaamheid controleren / zelfredzaamheid overnemen en ondersteunen / nieuwe vaardigheden aanleren**

Leren omgaan met gewenst sociaal gedrag: **zelfredzaamheid stimuleren / zelfredzaamheid controleren / zelfredzaamheid overnemen en ondersteunen / nieuwe vaardigheden aanleren**

Rommel achter je opruimen: **zelfredzaamheid stimuleren / zelfredzaamheid controleren / zelfredzaamheid overnemen en ondersteunen / nieuwe vaardigheden aanleren**

- f In hoeverre ben jij zelfredzaam? Licht je antwoord toe. Kun je je zelfredzaamheid nog vergroten? Zo ja, hoe?

- g Voor deze opdracht maak je een poster met pictogrammen om een jongere met een licht verstandelijke beperking te ondersteunen bij het douchen. Maak deze opdracht op een apart vel papier of op de computer.

Voer de volgende stappen uit:

- Teken of zoek er geschikte pictogrammen bij.
- Lever in bij je docent.

- 4 Zelfbepaling en zelfbewustzijn zijn belangrijk in de ontwikkeling.

- a Kies de juiste woorden.

Zelfbepaling / Zelfbewustzijn betekent dat je weet wat je wilt, bijvoorbeeld jongeren met een beperking helpen. Dat je dan voor deze opleiding hebt gekozen, is een vorm van **zelfbepaling / zelfbewustzijn**.

- b Hoe stimuleer je kinderen in de kinderopvang en jongeren in het onderwijs om te komen tot zelfbepaling?

5

Zelfredzaamheid is een breed begrip, dat betrekking heeft op allerlei situaties en omstandigheden. Er is onderscheid tussen drie niveaus van zelfredzaamheid: ADL-activiteiten, sociale zelfredzaamheid en maatschappelijke zelfredzaamheid.

- a Kun je zeggen dat het derde niveau van zelfredzaamheid pas bereikt kan worden als niveau 1 en 2 voldoende ontwikkeld zijn? Licht je antwoord toe aan de hand van een voorbeeld.

- b In hoeverre speelt leeftijd een rol in het beoordelen van de zelfredzaamheid? Licht je antwoord toe aan de hand van een voorbeeld.

6

In het pedagogisch werk is het je taak om de zelfredzaamheid van kinderen en jongeren te bevorderen. Er is onderscheid tussen drie niveaus van zelfredzaamheid.

- a Lees eerst de situatieschets en beantwoord daarna de vraag.

Manuel van 11 jaar is aangereden door een scooter. Hij hinkt nog een beetje, maar de artsen verwachten dat hij over enige tijd weer goed zal kunnen lopen. Wel heeft hij nog veel moeite met de fijne motoriek, knopen dichtmaken gaat nauwelijks. Dat geeft bijvoorbeeld problemen als hij zich moet omkleden voor het sporten.

Op welk niveau van zelfredzaamheid verwacht je voor Manuel de meeste problemen? Geef twee voorbeelden.

- b Schrijf in 50 tot 100 woorden een plan van aanpak om de zelfredzaamheid van Manuel te vergroten.

3

Gezondheidsvoorlichting en preventie

- 1 Bij de persoonlijke verzorging van kinderen en jongeren maak je gebruik van GVO.

- a Waarvoor staan de letters GVO?

G: _____

V: _____ en

O: _____

- b Wat is het doel van GVO? Kies het juiste antwoord.

- a Ervoor zorgen dat mensen meer gaan bewegen
 b De persoonlijke verzorging van mensen verbeteren
 c Mensen stimuleren zich gezonder te gedragen
 d Voorlichting geven over ziektebeelden en behandelingen

- c Kies het juiste woord.

Bij **faciliterende / intentionele** GVO wil je het gedrag van de cliënt veranderen.

Dit is een sturende manier van voorlichting geven.

Bij **faciliterende / intentionele** GVO is het doel de kennis te verbreden door informatieoverdracht. Dit is een meer vrijblijvende manier van voorlichting geven.

- d Noem een voorbeeld van GVO over persoonlijke verzorging in jouw leerbedrijf.

- 2 In Nederland wordt de gezondheid van kinderen professioneel gevolgd.

- a Tot welke leeftijd worden kinderen gecontroleerd door het consultatiebureau?

Kies het juiste antwoord.

- a tot 4 jaar
 b tot 12 jaar
 c tot 16 jaar
 d tot 18 jaar

- b Tot welke leeftijd worden kinderen gevolgd door de GGD? Kies het juiste antwoord.
- a tot 4 jaar
 - b tot 12 jaar
 - c tot 16 jaar
 - d tot 18 jaar
- c Zet de woorden op de juiste plek. Kies uit: **adviserend – Bureau Jeugdzorg – faciliterend – familieleden – gewicht – huisarts – jeugdverpleegkundige – medisch – ogen – ouders – schoolleiding – vaccinaties**
Let op: je hoeft niet alle woorden te gebruiken.

Het Digitaal Dossier Jeugdgezondheidszorg (DD JGZ) wordt aangemaakt door de _____.

In het DD JGZ staan alle belangrijke gegevens genoteerd over groei, ontwikkeling, gezondheid, _____ en zintuiglijke functies.

Het DD JGZ is een _____ dossier. Dat betekent dat het alleen ter inzage is van de direct betrokken zorgverleners en de _____.

- d Waarom is de registratie van gegevens in het DD JGZ zo belangrijk?

- 3 In de theorie wordt het consultatiebureau voor alcohol en drugs (CAD) genoemd. Dat is een gemeentelijke instelling die zich richt op mensen met een afhankelijkheidsprobleem.

- a Noem vier dingen waar mensen afhankelijk van kunnen raken.

- b Welke uitspraken zijn waar? Kies de juiste antwoorden.
- a Jongeren kunnen verslaafd raken.
 - b Als pedagogisch medewerker heb je een signalerende functie als een jongere verslaafd is.
 - c Je hebt mogelijk een begeleidende rol bij het CAD als een leerling verslaafd is.

- 4 Voor een pedagogisch werker is het belangrijk om iets te weten over seksualiteit.
- Welke uitspraak is **niet** juist? Kies het juiste antwoord.
 - Voor gerichte informatie over seksualiteit kun je een leerling doorverwijzen naar de huisarts of GGD.
 - Leerlingen in het voortgezet onderwijs zijn in de puberteit en experimenteren met seksualiteit.
 - Als pedagogisch werker heb je op het gebied van seksualiteit een signalerende functie.
 - Goede voorlichting over seksualiteit is erg belangrijk.
 - Leerlingen in het voortgezet onderwijs zijn zich volop bewust van de gezondheidsrisico's die seksualiteit met zich mee kan brengen.
 - De GGD heeft speciale preventieprogramma's en vaak ook vragenuurtjes.
 - Op welke manier werd bij jou op het voortgezet onderwijs aandacht besteed aan seksualiteit? Vond je dat een goede manier? Waarom (niet)?
-
-

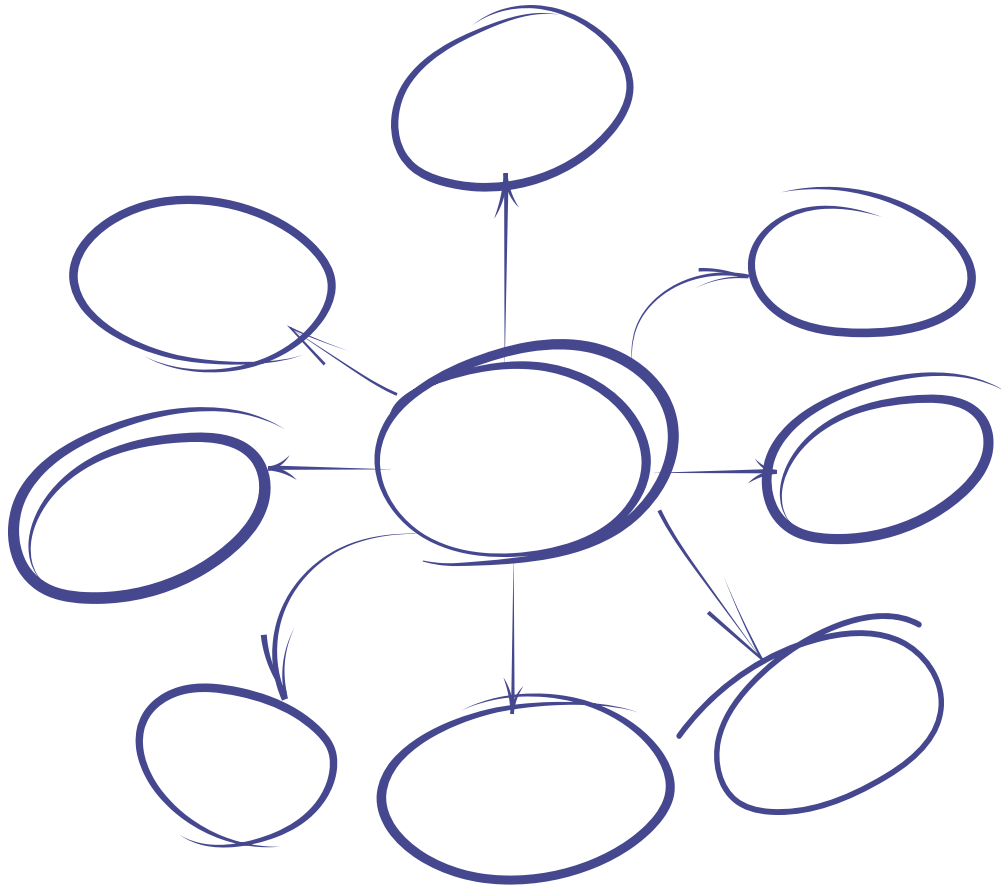
- 5 Je gaat een korte presentatie van ongeveer drie minuten geven aan je medestudenten.
- Voer de volgende stappen uit:
- Ga in je leerbedrijf na welke contacten er zijn met het consultatiebureau, de JGZ, de GGD, het CAD of een andere adviesorganisatie. Noteer je bevindingen op een apart vel papier of op een document op de computer. Zorg dat je in elk geval te weten komt:
 - waarom dit contact er is;
 - op welke manier er gebruikgemaakt wordt van de adviezen van de organisatie.
 - Beschrijf één kind of jongere over wie er contact is met deze organisatie en leg uit waarom. Het is niet nodig de naam van het kind te vermelden. Zo bewaak je zijn privacy.
 - Vertel je medestudenten in ongeveer drie minuten over wat je bij stap 1 en 2 te weten gekomen bent.
 - Bespreek na met je docent.

- 6 De GGD volgt de gezondheid van kinderen van 4 tot 18 jaar. De GGD heeft daarnaast speciale preventieprogramma's en vaak ook vragenuurtjes over bijvoorbeeld seksualiteit en gezondheid.

- Werk in tweetallen. Voer de volgende stappen uit:
 - Zoek op internet de site op van een GGD in jouw omgeving. Wat doet de GGD in jouw omgeving voor beroepskrachten die met kinderen en/of jongeren werken? Over welke onderwerpen geven ze voorlichting aan de medewerkers? En waarover aan kinderen/jongeren? Over welke onderwerpen zijn er leskisten? Waarover kunnen ze instanties als scholen en kinderdagverblijven adviseren?

- 2 Maak een woordveld of mindmap (zie afbeelding) waarin je laat zien wat de GGD allemaal voor pedagogisch werkers kan betekenen. Een mindmap is een woordweb, waarbij je onderwerpen rondom een thema noteert.
 - 3 Lever de mindmap in bij je docent.
- b Voer de volgende stappen uit.
- 1 Zoek op de site van een GGD in jouw regio wat het advies is voor het omgaan met warmte (warm weer, warmteoverlast) en kinderen. Kijk eventueel ook op de sites van GGD's uit andere regio's. Verzamel de tips die passen bij de doelgroep van jouw BPV.
 - 2 Verwerk deze tips in een poster die je op kunt hangen in de medewerkersruimte van jouw BPV.
 - 3 Lever de poster in bij je docent.

Lifestyle

Andy is een rustige jongen van tien jaar. Hij zit in groep 6 van de basisschool. Hij wordt geplaagd vanwege zijn overgewicht. Andy heeft een hekel aan school. De kinderen in de klas sluiten hem steeds vaker buiten. Hij is niet goed in rennen of in voetballen. Hij zit vaak aan de kant toe te kijken, ook tijdens de gymles.

Ouders

De ouders van Andy weten ervan. Zijn moeder heeft tijdens een oudergesprek weleens gezegd: 'Ja, we weten het, de schoolarts heeft het ook gezegd. Maar we vinden het zo moeilijk! We hebben zelf ook problemen met ons gewicht.' Ze hebben met de leerkracht gesproken over het feit dat Andy weinig beweegt en inactief is. Ze hebben ook gepraat over het feit dat Andy geplaagd wordt en niet graag naar school gaat. Hij lijkt zich niet prettig te voelen.

School

Er zijn een heleboel signalen dat het niet goed gaat met Andy. Onderwijsassistent Achmed praat erover met de leerkracht van groep 6. Zij zegt: 'Als Andy niet meer gaat bewegen, zie ik hem nog wel veel dikker worden. En dan zal het pesten misschien nog erger worden.' De leerkracht bespreekt met Achmed wat er kan gebeuren om verandering in de situatie te brengen. Bij Andy moet de oplossing gezocht moeten worden in de leefstijl. En dan niet alleen de leefstijl van Andy, maar ook de leefstijl van zijn ouders. Die is namelijk direct van invloed op Andy. Achmed begeleidt Andy op school. Hij heeft daarvoor contact met de JGZ-arts en de diëtiste. Ook spreekt hij regelmatig met de ouders.

- 1 a Is Andy gezond of ongezond? Leg je antwoord uit aan de hand van de definitie van de WHO en aan de hand van de definitie van Machteld Huber.

- b Wat zijn de gevolgen van overgewicht voor de gezondheid, op korte en op lange termijn? Zoek uit met behulp van internet.

- 2 a Zoek uit wat de JGZ-arts in jouw regio kan doen voor kinderen met overgewicht, zoals Andy.

- b Zoek uit wat een diëtiste kan doen voor kinderen met overgewicht, zoals Andy.

- 3 Bedenk minstens twee tips die Achmed aan Andy kan geven om iets aan zijn overgewicht te doen.

- 4 a Bedenk minstens twee dingen die Achmed zelf kan doen om Andy te helpen.

- b Bedenk welke rol de leerkracht hierbij kan spelen.

5

- a Zoek op waar in jouw omgeving GVO-activiteiten worden aangeboden en om welke activiteiten het gaat. Maak aantekeningen op een apart blad.
- b Kies enkele activiteiten die jou geschikt lijken voor Andy en/of zijn ouders.

- c Bedenk op welke manier je hierover advies kunt geven aan Andy en/of aan zijn ouders.

6

- 6 Vorm een groep van vier tot vijf studenten. Verdeel de rollen en laat zien hoe Achmed advies geeft aan Andy en zijn ouders.

Deze uitgave Verzorging PW maakt deel uit van de serie Traject Welzijn. De theorie van deze uitgave sluit volledig aan bij onderstaand werkproces uit het kwalificatiedossier Pedagogisch werk.

B1-K1-W6 Ondersteunt bij verzorgende taken

De leermiddelen uit de serie Traject Welzijn zijn bestemd voor de opleidingen Pedagogisch werk, Maatschappelijke zorg en Sociaal werk. Door de thematische opbouw is Traject Welzijn geschikt voor alle onderwijsvormen en alle leerwegen, past daarnaast in verkorte trajecten en sluit aan bij elke leerstijl. De leerstof is opgebouwd uit: theorie, praktijksituaties en beroepsvaardigheden. Je kunt starten vanuit de theorie of vanuit een (gesimuleerde) praktijksituatie. Wat voor jou het beste werkt.

De **theorie** bevat alle basiskennis en achtergrondinformatie bij het betreffende werkproces en bevat veel voorbeelden uit de beroepspraktijk. De verwerkingsopdrachten sluiten aan bij de leerstof in de theorie.

De **praktijksituaties** zijn realistische beschrijvingen van situaties uit de beroepspraktijk, inclusief opdrachten gekoppeld aan houdingsaspecten, vaardigheden en kenniselementen.

De **beroepsvaardigheden** bevatten opdrachten voor het stapsgewijs aanleren van sociaalagogische, communicatieve, verzorgende en creatieve vaardigheden.

Het complete aanbod van Traject Welzijn bestaat uit:

- theorieboeken met een heldere en gestructureerde uitleg over de benodigde vakkennis, verduidelijkt met veel praktijkvoorbeelden;
- werkboeken met verwerkingsopdrachten, toepassingsopdrachten en evaluatie- / reflectieopdrachten;
- digitale omgeving met ondersteunend materiaal voor zowel student als docent.

Wil je weten welke materialen er nog meer beschikbaar zijn bij Traject Welzijn?

Kijk dan op www.thiememeulenhoff.nl/trajectwelzijn.

Auteurs:

J.H.M. Jacobs-Laagland
A.C. Verhoef

Onder redactie van:

M.H.A.J. Gloudemans
R.F.M. van Midde

9 789006 978513